

LAKIALOITE 75/2004 vp

Laki perhehoitajalain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa ehdotetaan, että perhehoitajalaista poistetaan ehdollisuus "jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu". Lisäksi ehdotetaan, että perhehoitosopimus voi olla toimeksiantosopimuksen lisäksi myös työsopimus, ja määrätään, että hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton ja perhehoitajan on tehtävä hoito- ja palvelusuunnitelma osana toimeksianto- tai työsopimusta.

Hoidon palkkion osalta ehdotetaan, että palkkiota määrättäessä otetaan enemmän huomioon hoitoon ja kasvatukseen käytettävä aika ja hoidon vaativuus sekä hoitotyön määrä ja sitovuus.

Kustannusten korvauksen osalta ehdotetaan maksettavaksi sijaislapsen yksilöllisistä tarpeista johtuvat tavanomaista suuremmat erityiset kustannukset.

Aloitteessa ehdotetaan myös perhehoitajan kuukausittaisten vapaiden korottamista 2 arkipäivään kuukaudessa ja tässäkin kohtaa ehdollisuuden "jos toimeksiantosopimuksessa ei toisin määrätä" poistamista. Lisäksi palkkio ehdotetaan maksettavaksi myös perhehoitajan vapaan ajalta.

Lisäksi perhehoidon järjestämisestä vastaava kunta tai kuntainliitto velvoitetaan vastaamaan perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta. Nykyisessä laissa tämä on määrätty "tarvittavasta" valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta, jolloin tarvittava-määre on toiminut tarpeen ehdollistajana niin, että palveluita harvoin käytetään.

PERUSTELUT

Perhehoitajalla tarkoitetaan tässä perhehoitajalain (312/1992) mukaan henkilöä, joka hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antaa kodissaan sosiaalihuoltolain (710/1982) 25 §:ssä tarkoitettua perhehoitoa. Perhehoitajien keskuudessa ja perhehoitajien kanssa läheistä yhteistyötä tekevien sosiaalitoimintajärjestöjen puolelta on noussut esille muuta-

mia ongelma-kohtia, jotka ovat nykyisessä perhehoitajalaissa aiheuttaneet hankaluuksia ja vaikeuksia heidän arvokkaaseen työhönsä.

Laista pitäisi poistaa ilmaisut "ellei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu" ja samat muutokset pitäisi tehdä myös lakia täsmentävään asetukseen. Näillä ilmauksilla vesitetään lain toteutuminen käytännön elämässä. Monissa kunnissa kaikkiin perhehoidon toimeksiantoso-

pimuksiin on jo valmiiksi tehty esitäyttö mm. lomaoikeuden menettämisestä. Tällaista kunta-kohtaista mielivaltaa ei saisi tämän lain soveltamisen kohdalla olla. Hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton ja perhehoitajan on tehtävä hoito- ja palvelusuunnitelma osana toimeksianto- tai työsopimusta. Tämä on osa asiakkaiden oikeusturvaa. Nyt tällaisia tehdään sattumanvaraisesti, koska sosiaalityöntekijät ovat taakoitettuja oman työnsä alle — yhdellä sosiaalityöntekijällä saattaa olla jopa kymmeniä sijoitettavia lapsia vastuullaan — eikä heillä riitä nykyisillä resursseilla voimavaroja lasten etujen valvomiseen.

Toinen ongelmakohta on noussut siitä, että toimeksiantosopimuksen tehneillä ei ole oikeutta työsuhteen tehneiden etuihin, mm. työttömyysturvaan tai työterveyshuoltoon. Säättämällä laissa vaihtoehtoisesta mahdollisuudesta tehdä joko työ- tai toimeksiantosopimus työsopimusten määrä lisääntyisi perhehoitajien kohdalla. Monesti perhehoitajien työ on kuitenkin täysipäiväistä työtä monella tavalla oirehtivien lasten kanssa.

Kolmas ongelmakohta liittyy hoitopalkkion määrätymiseen. Käytännössä hoitopalkkio ei perustu hoidon vaativuuteen. Asetuksella säädetty hoitopalkkion maksimi tulisi poistaa ja palkkion suuruutta suhteessa kokoaikaiseen tai osa-aikaiseen hoitoon tulisi täsmentää. Asetuksella olisi säädettävä myös, että 18 vuotta täyttäneen nuoren osalta palkka ei saa pudota, ellei nuori todella ole itsenäistymässä. Usein käy niin, että perheen suurimmat voimavarat ovat käytössä juuri tässä vaiheessa ja toisaalta resurssit pienimmillään. Kelan hoitotuki loppuu 16-vuotiaana, lapsilisä 17-vuotiaana ja palkkio merkittävästi pienenee 18-vuotiaana, ja nuori sen kun oirehtii.

Perhehoitajaliiton suositus on, että perhesijoituksen käynnistyessä käytössä olisi kiinteät palkkiot. Puolen vuoden kuluttua, ensimmäisen huoltosuunnitelman yhteydessä, palkkiot määrättäisiin vain hoidettavuuden mukaan. Näin toimitaan mm. ostopalveluissa, joissa hoidon palkkio määräytyy hoidettavuusluokittelun mukaan. Vain tällainen menettely mahdollistaa nykyistä

moniongelmaisempien lasten ja nuorten perhehoidon. Hoidettava voisi olla yhdellä, kahdella tai jopa uemmalla paikalla, jos hoidettavuus sitä vaatii, ja perheelle suunnattavat resurssit olisivat tämän mukaiset. Näin perheillä olisi todelliset resurssit hoitaa apua tarvitsevaa lasta juuri silloin, kun hän heitä eniten tarvitsee.

Myös kustannusten korvaus pitää sitoa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin ja suhteuttaa esim. ikään. Harrastusten korvaaminen on tärkeää niiden suuren kasvatuksellisen ja terapeutin merkityksen vuoksi. Koska yhteiskunta on muuttunut siten, ettei enää ole juurikaan ilmaisia harrastuksia, on vain kalliita ja erittäin kalliita harrastuksia, tulee harrastuksien kulut korvata sijaisperheelle. Näistä erityisistä ja hoidollisesti perustelluista kustannuksista pitää säätää tarkemmin asetuksessa.

Lisäksi perhehoitajan oikeuden vapaaseen tulee olla 2 päivää/kk, eikä sitä saisi toimeksiantosopimuksella vesittää. Tarve vapaan pitämiseen ja oikeus siihen on korostunut, koska sijoitettavien ongelmat ovat kasvaneet. Asetuksessa tulee olla maininta vapaan pitämisestä joustavasti. Tällöin tulee voida sopia vapaan korvaamisesta rahana esim. sijaisen palkkaamista tai yhteistä lomamatkaa varten. Palkkiota ei saisi myöskään leikata vapaan pitämisen ajalta. Joustavuus tekee sen, että sijaisvanhemmat voivat käyttää samaa hoitajaa lapsille säännöllisesti, vaikkapa useat perheet yhdessä, ja näin lapsille muodostuu turvallinen suhde myös näihin vapaapäivien hoitajiin. Monille turvattomista oloista tulleille lapsille tällainen on erittäin tärkeää.

Laissa on säädettävä ilman tarvittaessa-määrättä siitä, että perhehoidon järjestämisestä vastaava kunta tai kuntainliitto vastaa perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta. Nykyisessä laissa tämä on määrätty "tarvittavasta" valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta, jolloin tarvittava-määre on toiminut tarpeen ehdollistajana niin, että palveluita harvoin käytetään.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki perhehoitajalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 3 päivänä huhtikuuta 1992 annetun perhehoitajalain (312/1992) 1 §:n 1 momentti, 2 §:n 1 momentti, 3 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti ja 7 § sekä
lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 86/2001, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2—4 momentti siirtyy 3—5 momentiksi, seuraavasti:

1 §

Perhehoitaja

Perhehoitajalla tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen tai työsopimuksen perusteella antaa kodissaan sosiaalihoitolaain (710/1982) 25 §:ssä tarkoitettua perhehoitoa.

Hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntainliiton ja perhehoitajan on tehtävä hoito- ja palvelusuunnitelma osana toimeksianto- tai työsopimusta.

2 §

Palkkio

Perhehoitajalla on oikeus saada hoidosta palkkiota, jonka määrä perustuu hoitoon käytävään aikaan ja hoidon vaativuuteen sekä hoitotyön määrään ja sitovuuteen.

3 §

Kustannusten korvaaminen

Perhehoitajalle maksetaan korvaus perhehoi-
dossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta
aiheutuvista kustannuksista sekä hoidon käyn-

nistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista. Korvaus maksetaan myös perhehoidossa olevan henkilön yksilöllisistä tarpeista johtuvista tavanomaista suuremmista erityisistä kustannuksista.

6 §

Oikeus vapaaseen

Perhehoitajalle tulee järjestää mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi arkipäivää kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana. Palkkio maksetaan myös perhehoitajan vapaan ajalta.

7 §

Koulutus ja tuki

Perhehoidon järjestämisestä vastaava kunta tai kuntainliitto vastaa perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 2004

Leena Rauhala /kd